

საბჭოთა კავშირის, დიდი ბრიტანეთისა და
საფრანგეთის სამხრეთი მოლაპარაკებები
1939 წლის გაზაფხულსა და ზაფხულში და მათი
ჩაშლის მიზეზები

THE ANGLO-FRANCO-SOVIET TRIPARTITE TALKS IN
SPRING AND SUMMER OF 1939 AND THE CAUSES OF
THEIR FAILURE

თეიმურაზ პაპასკირი

Teimuraz Papaskiri

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: მეორე მსოფლიო ომი, „კოლექტიური
უსაფრთხოება“, საბჭოთა კავშირი, დიდი ბრიტანეთი,
საფრანგეთი

Keywords: World War II, “Collective Security,” Soviet Union, Great
Britain, France

1939 წლის მარტში გერმანიის მიერ ჩეხოსლოვაკიის სრულად დაკავებამ ახალი პოლიტიკური სიტუაცია შექმნა ევროპაში. შედეგად, დაიწყო მოლაპარაკებები დიდ ბრიტანეთს, საფრანგეთსა და საბჭოთა კავშირს შორის, თუმცა, რამდენიმე თვის შემდეგ ისინი წარუმატებლად დასრულდა. მხარეებმა ამაში ერთმანეთი დაადანაშაულეს. საბჭოთა მხარის თქმით, საფრანგეთისა და, პირველ რიგში, ინგლისის დელეგაციებს არ გააჩნდათ შესაბამისი უფლებამოსილებები ხელშეკრულების გასაფორმებლად. თავის მხრივ, ინგლისელებმა საბჭოთა კავშირი დაადანაშაულეს არაგულ-წრფელობაში და პარალელურად გერმანიასთან მოლაპარაკებების წარმოებაში. იმავედროულად, მოლაპარაკებების ჩაშლის ერთ-ერთი მთავარი მიზეზი იყო საბჭოთა მოთხოვნები, რომლებიც წამოყენებულ იქნა კონსულტაციების პერიოდში. სსრ კავშირი ითხოვდა ბალტიისპირეთის რესპუბლიკებს და ჯარების განთავსებას პოლონეთისა და რუმინეთის ტერიტორიაზე. უკანასკნელ ხანებში, დასავლეთში გაჩნდა თვალსაზრისი, რომ საბჭოთა კავშირს გულ-წრფელად სურდა ე.წ. „კოლექტიური უსაფრთხოების“ სისტემის შექმნა და რომ ამის ჩაშლის მიზეზი სწორედ ინგლის-საფრანგეთის ხელმძღვანელების ანტიკომუნიზმი და სსრკ-სადმი უნდობლობა იყო. მართალია, ნევილ ჩემბერლენსა და ედუარდ დალადიეს ნამდვილად გააჩნდათ მსგავსი დამოკიდებულება, მაგრამ ყველა არსებული წყაროს გააზრებისა და სწორი ანალიზის შემთხვევაში, ნათელი ხდება, რომ სინამდვილეში საბჭოთა ლიდერ იოსებ სტალინს საკუთარი მიზნები გააჩნდა და ის მხოლოდ იმ მხარესთან გააფორმებდა ხელშეკრულებას, რომელიც მის მოთხოვნებს სრულად დააკმაყოფილებდა. ასე რომ, ე.წ. „კოლექტიური უსაფრთხოების“ სისტემა სინამდვილეში უბრალოდ საბჭოთა პროპაგანდა იყო და რეალურად სტალინი ამით დაინტერესებული არ იყო. მის რეალურ მიზანს, რომელიც მდგომარეობდა სურვილში, გაესაბჭოებინა მთელი მსოფლიო, გერმანიასთან ალიანსი ბევრად უფრო მეტად შეესაბამებოდა. ეს განსაკუთრებით ნათლად ჩანს სტალინის მიერ 1939 წლის 19 აგვისტოს სკკპ ცკ პოლიტბიუროს სხდომაზე წარმოთქმული სიტყვიდან, რომელსაც შედეგად მოჰყვა 20 აგვისტოს მოლაპარაკებების დასრულება ინგლისსა და საფრანგეთთან და 23 აგვისტოს პაქტის გაფორმება გერმანიასთან.

ლიტერატურა:

- პაპასქირი, თეიმურაზ** (2006). საბჭოთა პოლიტიკა ჩეხოსლოვაკიის მიმართ 1938წ. სუდეტის კრიზისის დროს, „საისტორიო ძიებანი“, ტ. VIII-IX, 375-398.
- პაპასქირი, თეიმურაზ** (2008). რუსულ ისტორიოგრაფიაში მიმდინარე ერთი დისკუსიის გამო., „საისტორიო ძიებანი“, ტ. X-XI, 337-374.
- Carley, Michael Jabara** (1999). 1939: The Alliance that Newer Was and the Coming of World War II, Chicago, IL: Ivan R. Dee.
- Carley, Michael Jabara** (2019). Fiasco: The Anglo-Franco-Soviet Alliance That Never Was and the Unpublished British White Paper, 1939–1940, *The International History Review*, 41:4, 701-728, <https://doi.org/10.1080/07075332.2018.1458043>
- Carley, Michael Jabara** (2010). “Only the USSR Has ... Clean Hands”: The Soviet Perspective on the Failure of Collective Security and the Collapse of Czechoslovakia, 1934–1938 (Part 1), *Diplomacy & Statecraft*, 21:2, 202-225, <https://doi.org/10.1080/09592296.2010.482468>
- Carley, Michael Jabara** (2010a). “Only the USSR Has ... Clean Hands”: The Soviet Perspective on the Failure of Collective Security and the Collapse of Czechoslovakia, 1934–1938 (Part 2), *Diplomacy & Statecraft*, 21:3, 368-396, <https://doi.org/10.1080/09592296.2010.508402>
- DBFP** (1952). Documents on British Foreign Policy, 1919-1939. Third Series, Volume V, 1939, London: Her Majesty's Stationery Office.
- DBFP** (1953). Documents on British Foreign Policy, 1919-1939. Third Series, Volume VI, 1939, London: Her Majesty's Stationery Office.
- DBFP** (1954). Documents on British Foreign Policy, 1919-1939. Third Series, Volume VII, 1939, London: Her Majesty's Stationery Office.
- Lukes, Igor** (1996). Czechoslovakia between Stalin and Hitler: The Diplomacy of Edvard Beneš in the 1930s, New York, NY: Oxford University Press.
- Weeks, Albert L.** (2002). Stalin's Other War: Soviet Grand Strategy, 1939-1941, Rowman & Littlefield Publishers.
- Бушуева, Т.** (1994). “...Проклинаю — попробуйте понять...” «Новый Мир», 12, 230-237.
- ДВП** (1992). Документы внешней политики СССР: 1939 год. Том XXII, кн. 1. Январь – Август, Москва: Международные отношения.

Дорошенко В. Л. (1995). Сталинская провокация второй мировой войны, Другая война: 1939-1945, под ред. Ю. Н. Афанасьева, Москва: Российский Государственный Гуманитарный Университет, 60-75.

Дорошенко В. Л., Павлова К. В., Раак Р. Ч. (2006). Не миф: речь Сталина 19 августа 1939 года, «Вопросы истории», 3-20.

The seizure of Czechoslovakia in March 1939 created a new political situation in Europe. The negotiations began between Great Britain, France, and the Soviet Union. In a few months, they ended in failure for which the parties blamed each other. The Soviets stated that the French and especially British delegations lacked the credentials to sign the agreement. The British argued that the Soviets were insincere and while conducting the talks with the British and French, they were also negotiating with the Germans. There also were the Soviet demands regarding the Baltic States and transferring the troops to Poland and Romania, which were unacceptable for other parties. Recently, there evolved a viewpoint among the Western scholars that the Soviet Union wanted to create the system of the so-called “Collective Security” and that the talks failed because of the anti-Communism of Nevil Chamberlain and Édouard Daladier and their lack of trust in the sincerity of the Soviets. Of course, these scholars correctly evaluate the views and attitudes of the British and French Prime Ministers, but they are erroneous regarding the true aims of the Soviet Union. The correct analysis of all existing sources shows that the Soviet leader Joseph Stalin had his own goals and would sign an agreement only with that side who would meet all his demands. Thus, the system of the so-called “Collective Security” was just Soviet propaganda and Stalin was not interested in it. The alliance with Germany was much more suitable with his plans to Sovietize the whole world. This can be seen in his speech made before the Politburo of the Central Committee of the CPSU on 19 August 1939. It was followed by the termination of talks with the British and French delegations on 20 August 1939 and the signing of the pact with Germany on 23 August 1939.

References:

- Papaskiri, Teimuraz** (2006). Sabchota politika chekhoslovakiis mimart 1938 ts. sudetis krizisis dros [Soviet Policy towards Czechoslovakia during the Sudeten Crisis of 1938], "Historical Researches," VIII-IX, 375-398 (in Georgian with English and Russian summaries).
- Papaskiri, Teimuraz** (2008). rusul istoriografiashi mimdinare erti diskusiis she-sakheb [About One Debate in the Russian Historiography], "Historical Researches," X-XI, 337-374 (in Georgian with English and Russian summaries).
- Carley, Michael Jabara** (1999). 1939: The Alliance that Never Was and the Coming of World War II, Chicago, IL: Ivan R. Dee.
- Carley, Michael Jabara** (2019). Fiasco: The Anglo-Franco-Soviet Alliance That Never Was and the Unpublished British White Paper, 1939-1940, *The International History Review*, 41:4, 701-728, <https://doi.org/10.1080/07075332.2018.1458043>
- Carley, Michael Jabara** (2010). "Only the USSR Has ... Clean Hands": The Soviet Perspective on the Failure of Collective Security and the Collapse of Czechoslovakia, 1934-1938 (Part 1), *Diplomacy & Statecraft*, 21:2, 202-225, <https://doi.org/10.1080/09592296.2010.482468>
- Carley, Michael Jabara** (2010a). "Only the USSR Has ... Clean Hands": The Soviet Perspective on the Failure of Collective Security and the Collapse of Czechoslovakia, 1934-1938 (Part 2), *Diplomacy & Statecraft*, 21:3, 368-396, <https://doi.org/10.1080/09592296.2010.508402>
- DBFP** (1952). Documents on British Foreign Policy, 1919-1939. Third Series, Volume V, 1939, London: Her Majesty's Stationery Office.
- DBFP** (1953). Documents on British Foreign Policy, 1919-1939. Third Series, Volume VI, 1939, London: Her Majesty's Stationery Office.
- DBFP** (1954). Documents on British Foreign Policy, 1919-1939. Third Series, Volume VII, 1939, London: Her Majesty's Stationery Office.
- Lukes, Igor** (1996). Czechoslovakia between Stalin and Hitler: The Diplomacy of Edvard Beneš in the 1930s, New York, NY: Oxford University Press.
- Weeks, Albert L.** (2002). Stalin's Other War: Soviet Grand Strategy, 1939-1941, Rowman & Littlefield Publishers.
- Бушуева, Т.** (1994). "...Проклиная — попробуйте понять..." «Новый Мир», 12, 230-237.

- ДВП** (1992). Документы внешней политики СССР: 1939 год. Том XXII, кн. 1. Январь – Август, Москва: Международные отношения.
- Дорошенко В. Л.** (1995). Сталинская провокация второй мировой войны, Другая война: 1939–1945, под ред. Ю. Н. Афанасьева, Москва: Российский Государственный Гуманитарный Университет, 60-75.
- Дорошенко В. Л., Павлова К. В., Раак Р. Ч.** (2006). Не миф: речь Сталина 19 августа 1939 года, «Вопросы истории», 3-20.